

Jaarbericht 2007

Agent Mensenrechtenprocedures

DJZ

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Inhoudsopgave

Van Salah Sheekh tot Voskuil.....	
Zaken tegen Nederland voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens.....	
Zaken tegen Nederland voor de Verdragscomités van de Verenigde Naties.....	
Verdragsonderhandelingen en goedkeuringsprocedures.....	
Activiteiten in de Raad van Europa.....	
Buitenlandse missies, kennisoverdracht en publicaties	

- Bijlage I:* Uitspraken van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in zaken tegen Nederland in het jaar 2007.
- Bijlage II:* Zaken, aanhangig bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, die op 31 december 2007 aan de Regering ter kennis waren gebracht.
- Bijlage III:* Uitspraken in zaken tegen Nederland die op 31 december 2007 geagendeerd zijn door het Comité van Ministers in het kader van het toezicht op grond van Artikel 46 lid 2 EVRM.
- Bijlage IV:* Inzichten van de VN-verdragscomités in zaken tegen Nederland in het jaar 2007.
- Bijlage V:* Zaken, aanhangig bij de VN-Verdragscomités, die op 31 december 2007 aan de Regering ter kennis waren gebracht.

Van Salah Sheekh tot Voskuil

2007 was voor Nederland een roerig jaar op het gebied van internationale mensenrechtenprocedures. Dat zit hem dan vooral in de procedures voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Het is niet het aantal finale Hofuitspraken (10) of het aantal uitspraken waarin het Hof een EVRM-schending constateert (5), dat het een bijzonder jaar maakte. Die aantallen wijken niet noemenswaardig af van voorgaande jaren, hoewel iedere schending er natuurlijk één te veel is. Veeleer zit het hem in de aard van de uitspraken. De schending van het verbod van foltering en onmenselijke behandeling, die volgens het Hof het gevolg zou zijn van uitzetting van de Somalische asielzoeker *Abdirazaq Salah Sheekh*, en waarmee Nederland reeds begin januari zijn eerste schending te pakken had, leidde tot een publiciteitsgolf die sinds de *Bentham*-zaak in 1985 niet meer was vertoond en deze ongetwijfeld nog overtrof. Maar ook *Koen Voskuil* wist rond de Hofuitspraak in zijn voordeel, tegen het eind van het jaar, de nodige publiciteit te genereren, al zal dit deels te maken hebben gehad met klagers beroep: journalist. Maar ook tussen al dat publicitaire geweld door deed het Hof uitspraken in kwesties die er niet om logen: dood door een politiekogel, telefoontaps in de IRT-affaire en de weigering van een tewerkstellingsvergunning voor een imam. En wat meer in stilte wierp inmiddels het *generaal pardon* ook op Straatsburgs niveau vruchten af. Menig klager kon na ontvangst van een verblijfsvergunning zijn of haar klacht intrekken.

Dit is het derde jaarbericht van de Nederlandse Agent in internationale mensenrechtenprocedures.

Ter herinnering: het jaarbericht is bedoeld te voorzien in een gebleken behoefte bij derden binnenslands aan informatie over de werkzaamheden van de Agent, in de eerste plaats voor zover deze zich uitstrekken tot vertegenwoordiging van de Staat in individuele-klachtprocedures bij de diverse internationale (quasi)rechterlijke instanties, maar ook daarbuiten.

Ter toelichting: het buitenlands mensenrechtenbeleid is bij het ministerie van Buitenlandse Zaken de verantwoordelijkheid van de *Directie Mensenrechten en Vredesopbouw*, alsmede van de *Ambassadeur Mensenrechten*. Voorts is de coördinatie van het Nederlandse beleid in de Raad van Europa – gericht op de bevordering van de mensenrechten, democratie en rechtsstaat – de taak van de *Directie West- en Midden-Europa*.

De taak van de Agent, werkzaam bij de *Afdeling Internationaal Recht (DJZ/IR)* van de *Directie Juridische Zaken* van dit ministerie, is in de eerste plaats het vertegenwoordigen van de Staat in de zojuist genoemde klachtprocedures. Voor een juist beeld zij hier opgemerkt dat de Agent deze taak niet naar behoren kan uitvoeren zonder inhoudelijke *input* van collega's op diverse plaatsen binnen de rijksoverheid. Een bijzondere rol speelt hier de Directie Wetgeving van het ministerie van Justitie, waar met name *Martin Kuijer*, *Tessa Dopheide* en *Joyce Dreessen* bij vrijwel iedere procedure betrokken waren. De taak van de Agent omvat daarnaast juridische advisering aan de politieke en ambtelijke leiding van het ministerie, dienstonderdelen van het ministerie en de posten, over vraagstukken op het gehele terrein van de mensenrechten, dit mede ter verzekering van de eenheid in interpretatie van de mensenrechtenverdragen en van de jurisprudentie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Ten slotte omvat de taak van de Agent het voeren van onderhandelingen namens het Koninkrijk over nieuwe verdragen en het bijdragen aan de ontwikkeling of codificatie van het internationaal recht, in het bijzonder de rechten van de mens, in internationale organisaties.

De functie van Agent werd in 2007 bekleed door *Jolien Schukking* (tot 1 september) en ondergetekende. Na bijna tien jaar de functie van Agent te hebben bekleed, is Jolien overgestapt naar de advocatuur. De Agent werd bijgestaan door achtereenvolgens *Monique Mathôt* (tot en met februari), *Liselot Egmond* (maart tot en met oktober) en *Wendy van der Sluijs* (vanaf november, allen gedetacheerd vanuit de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Voor commentaar of verzoeken om informatie kunt u te allen tijde contact opnemen (djz-ir@minbuza.nl, tel. 070 – 348.6724) en kunt u bovendien de website www.minbuza.nl/ehrm bezoeken.

Den Haag, maart 2008

Roeland Böcker

Zaken tegen Nederland voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens

In het jaar 2007 werden door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (hierna: “het Hof”) met betrekking tot klachten tegen Nederland;

- 513 nieuwe verzoekschriften ontvangen (2006: 538)¹;
- 335 verzoekschriften niet-ontvankelijk verklaard en/of van de rol geschrapt (2006: 319);
- 34 verzoekschriften aan de Regering ter kennis gebracht (2006: 33);
- 10 uitspraken (*judgments*) gedaan (2006: 7).

Het aantal aanhangige verzoekschriften in Nederlandse zaken bedroeg

- 544 op 1 januari 2007 en
- 531 op 31 december 2007².

Van de genoemde 10 uitspraken in Nederlandse zaken betroffen er

- 5 de constatering dat een schending van het EVRM had plaatsgevonden;
- 1 de constatering dat geen schending van het EVRM had plaatsgevonden;
- 1 een schrapping van de rol;
- 1 de vaststelling van een schikking na eerdere uitspraak;
- 2 de vaststelling van billijke genoegdoening na eerdere uitspraak.

Voorts zijn in 2007 door het Hof 45 verzoeken tot het treffen van een voorlopige maatregel ontvangen³, waarvan er

- 38 zijn afgewezen;
- 7 zijn toegewezen en aan de Regering ter kennis gebracht.

Ten slotte wordt hier opgemerkt dat in één zaak een hoorzitting werd gehouden.

In **Bijlage I** treft u samenvattingen aan van uitspraken (*judgments*) van het Hof in zaken tegen Nederland, alsmede een opsomming van zaken tegen Nederland waarin het Hof gemotiveerde beslissingen (*decisions*) tot niet-ontvankelijkheid nam. Alle genoemde uitspraken en beslissingen zijn te vinden op de *website* van het Hof, www.echr.coe.int.

In **Bijlage II** treft u aan een overzicht van zaken, aanhangig bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, die op 31 december 2007 aan de Regering ter kennis waren gebracht.

In **Bijlage III** treft u aan een overzicht van uitspraken in zaken tegen Nederland waarin het Comité van Ministers op 31 december 2007 nog geen afsluitende resolutie had aangenomen. In het merendeel van deze zaken heeft Nederland de uitspraak tenuitvoergelegd en daarover gerapporteerd aan het Comité van Ministers.

In de jaarlijkse rapportage aan de Tweede Kamer van de minister van Buitenlandse Zaken, mede namens de minister van Justitie en overige betrokken bewindspersonen, over zaken

¹ Dit cijfer wijkt naar boven af van het cijfer genoemd in het *Survey of Activities 2007* van het Hof zelf. De oorzaak daarvan is dat het Hof er met ingang van 2007 toe is overgegaan uitsluitend nog het aantal klachten te publiceren dat is voorgelegd aan een comité of Kamer (“*allocated to a decision body*”).

² Zie voetnoot 1.

³ Op grond van Regel 39 van de Procedureregels van het Hof.

tegen Nederland bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens⁴ wordt aandacht besteed aan de maatregelen die gedurende het verslagjaar zijn genomen ten behoeve van de tenuitvoerlegging van uitspraken in zaken tegen Nederland.

⁴ Kamerstukken 2007-2008, 30481, nr. 3.

Zaken tegen Nederland voor de Verdragscomités van de Verenigde Naties

Anders dan bij het Hof, beschikt de Agent niet over gedetailleerde gegevens met betrekking tot het aantal klachten tegen Nederland dat bij de verschillende VN-Verdragscomités aanhangig is. De informatie die u hieronder aantreft, heeft betrekking op de zaken die door de VN-Verdragscomités aan de Nederlandse regering ter kennis zijn gebracht.

In het jaar 2007 werden door de VN-Verdragscomités met betrekking tot klachten tegen Nederland:

- 5 verzoekschriften aan de regering ter kennis gebracht en werden in
- 1 zaak inzichten (*views*) vastgesteld.

In **Bijlage IV** treft u samenvattingen aan van de inzichten van de VN-Verdragscomités in Nederlandse zaken. De volledige tekst van deze inzichten is te vinden op de website van de Verenigde Naties, www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf.

In **Bijlage V** treft u een lijst aan van Nederlandse zaken, aanhangig bij de VN-Verdragscomités, die op 31 december 2007 aan de Regering ter kennis waren gebracht.

Verdragsonderhandelingen en goedkeuringsprocedures

Verdrag inzake de rechten van mensen met een handicap

Op 30 maart 2007 behoorde Nederland tot de eerste ondertekenaars van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van mensen met een handicap. Tot aan de datum van ondertekening lag de coördinatie aan Nederlandse zijde bij Buitenlandse Zaken. Daarna werd deze volgens afspraak overgedragen aan het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, dat de coördinatie van de goedkeuringsprocedure op zich zal nemen. Een groot aantal ministeries is hierbij betrokken. Het voornemen is het Verdrag gedurende de huidige kabinetsperiode voor Nederland in werking te doen treden.

Facultatief Protocol bij het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten

De reeds lang lopende discussie over een individueel klachtrecht bij het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten mondde in 2007 uit in een ontwerptekst voor een facultatief protocol bij het Verdrag, dat met name, maar niet uitsluitend, zo'n klachtrecht introduceert. Nederland heeft enerzijds bezwaar tegen het individueel klachtwaardig maken van een aantal van de in het Verdrag vervatte rechten, aangezien het van mening is dat deze daarvoor onvoldoende specifiek zijn en de concrete invulling ervan het prerogatief van de wetgever is. Anderzijds ziet Nederland ook positieve elementen in de concepttekst en onderkent het dat vele landen zich voorstander betonen van een protocol. Nederland schaart zich derhalve in een groep kritisch-constructieve landen. Namens Buitenlandse Zaken werd in juli deelgenomen aan de eerste onderhandelingsronde over de tekst in de daartoe opgerichte werkgroep van de VN.

Verdrag toegang tot officiële documenten

Door een groep van specialisten uit vijftien lidstaten van de Raad van Europa, waarin Nederland door *Jan van Schagen* van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties werd vertegenwoordigd, is een ontwerpverdrag voorbereid dat het recht van de burger vastlegt toegang te krijgen tot officiële documenten. In november was het ontwerp rijp voor bespreking in het Stuurcomité Mensenrechten (waarover hieronder meer). Kort daarvoor bleek de tekst echter op zeer breed verzet van niet-gouvernementele organisaties te stuiten, die daarin werden gesteund door enkele lidstaten. Men vond, kort gezegd, het recht op toegang tot officiële documenten veel te beperkt omschreven en de rechtsbescherming onvoldoende effectief. Een grote meerderheid van lidstaten, waaronder Nederland, onderkende dat sprake was van een compromis, maar vond het ontwerp niettemin een substantiële stap vooruit en steunde het derhalve. In 2008 dient nog een toelichtende nota te worden opgesteld. Deze nota wordt tevens gezien als middel om enkele van de bestaande zorgen weg te nemen door middel van nadere uitleg van de verdragsbepalingen.

Activiteiten in de Raad van Europa

Het Stuurcomité Mensenrechten (CDDH)

Het Stuurcomité Mensenrechten heeft tot taak de besluitvorming op het gebied van de mensenrechten in het Comité van Ministers van de Raad van Europa voor te bereiden. Het Comité wordt gevormd door vertegenwoordigers van alle 47 lidstaten van de Raad van Europa en stelt verdragen, protocollen, richtlijnen, handboeken, aanbevelingen etc. op, daarmee het acquis van de Raad van Europa vormgevend en versterkend. De Agent vertegenwoordigt Nederland in het Stuurcomité. Roeland Böcker was in 2006 en 2007 voorzitter van dit comité. Jolien Schukking was tot 1 september 2007 voorzitter van het onder het Stuurcomité ressorterend Expertcomité voor de ontwikkeling van mensenrechtennormen (DH-DEV). Een aantal specifieke onderwerpen, die in het Stuurcomité op de agenda stonden, komen elders in dit jaarbericht op diverse plaatsen aan de orde. Daarnaast hield het Stuurcomité zich bezig met de onderwerpen:

- geheime detenties en illegaal vervoer van personen in lidstaten van de Raad van Europa;
- tenuitvoerlegging van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens op nationaal niveau (voor Nederland in samenwerking met *Martin Kuijer* van het ministerie van Justitie);
- tenuitvoerlegging van uitspraken van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens op nationaal niveau;
- een verklaring inzake de rechten van “*human rights defenders*”;
- economische, sociale en culturele rechten;
- nationale minderheden;
- richtlijnen inzake versnelde asielprocedures;
- mensenrechten van leden van de krijgsmacht.

Ten slotte produceerde het Stuurcomité op verzoek van het Comité van Ministers een groot aantal commentaren op aanbevelingen en resoluties van de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa, hield het *tours de table* inzake ratificaties van protocollen bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en wisselde het van gedachten met diverse deskundigen en autoriteiten op het gebied van de mensenrechten.

Follow-up rapport van de groep van wijzen

Zoals in het vorig jaarbericht vermeld, deed een tijdens de Derde Top van de Raad van Europa (Warschau, mei 2005) in het leven geroepen groep van wijzen in een rapport van november 2006 voorstellen voor het functioneren van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens op de langere termijn, waaronder het meest in het oog sprongen de oprichting van een ‘*judicial committee*’, dat belast zou moeten worden met de filtering van zaken en – op termijn – vermindering van het aantal rechters in het eigenlijke Hof. In maart werd het rapport voor het eerst door alle belanghebbende partijen besproken tijdens een colloquium georganiseerd door en in San Marino, dat toen voorzitter was van de Raad van Europa. De voorstellen werden, kort gezegd, zeer gemengd ontvangen. Hier wordt volstaan met op te merken dat – na mandatering door het Comité van Ministers en vervolgens door het Stuurcomité Mensenrechten – in december een intergouvernementele *groupe de réflexion* onder Nederlands voorzitterschap van start ging met de opdracht om alle voorstellen die in de afgelopen jaren waren gedaan, primair de voorstellen van de groep van wijzen, nader te bespreken en desgewenst uit te werken. Van de groep wordt in april 2008 een tussenrapport verwacht met de nadruk op maatregelen die géén wijziging van het Europees Verdrag voor de

Rechten van de Mens vereisen en in april 2009 een eindrapport met de nadruk op maatregelen die wél wijziging van het Verdrag vereisen.

Handboek mensenrechten en milieu

In het jaarbericht over 2005 werd melding gemaakt van de totstandkoming van het Handboek mensenrechten en milieu in het kader van DH-DEV. Het Handboek biedt een overzicht van mensenrechtelijke beginselen op milieugebied, zoals die in het bijzonder naar voren komen in de jurisprudentie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. In 2007 is, in samenwerking met België, een Nederlandse vertaling van het Handboek tot stand gekomen. Deze zal begin 2008, in samenwerking met het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, in drukvorm verschijnen.

Mensenrechten in een multiculturele samenleving

In het vorig jaarbericht werd de oorsprong van dit onderwerp binnen de Raad van Europa vermeld: een internationale conferentie, georganiseerd door het toenmalig Nederlands voorzitterschap in Den Haag in november 2003. Sindsdien is dit onderwerp in behandeling geweest in DH-DEV, dat zich concentreerde op de thema's "*hate speech*" en "*the wearing of religious symbols in public places*". In april, na presentatie van het eindrapport van DH-DEV door Jolien Schukking, ging het Stuurcomité Mensenrechten akkoord met het voorstel van DH-DEV handboeken voor te bereiden inzake beide onderwerpen en in 2008 een Europese vervolgconferentie over mensenrechten in een multiculturele samenleving te organiseren. Een werkgroep onder voorzitterschap van *Paul van Sasse van Ysselt* van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties kwam in oktober bijeen ter voorbereiding van de conferentie.

De religieuze dimensie van de interculturele dialoog

In april nam Jolien Schukking in San Marino deel aan de Europese conferentie "*The religious dimension of intercultural dialogue*". Naast vertegenwoordigers van alle lidstaten van de Raad van Europa en van internationale en niet-gouvernementele organisaties waren daar ook vertegenwoordigers van het Christendom, het Jodendom en de Islam aanwezig. De dialoog tussen de godsdiensten die traditioneel in Europa aanwezig zijn en *civil society* in het algemeen stond daar centraal. Doel was het leveren van een bijdrage aan het Raad van Europa "*White paper on intercultural dialogue*". De secretaris-generaal van de Raad van Europa benadrukte dat de interculturele dialoog een prioriteit van de organisatie is en dat de religieuze gemeenschappen daarbij een cruciale rol kunnen spelen door wonden te helen en bruggen te bouwen en door duidelijk te maken dat een aanval op één geloof een aanval op de vrijheid van godsdienst in het algemeen is. De secretaris-generaal van de Verenigde Naties berichtte dat de conferentie kon bijdragen aan het VN-initiatief voor een "*Alliance of civilizations*". De slotverklaring riep onder meer op tot een jaarlijkse bespreking van de religieuze dimensie van de interculturele dialoog in de Raad van Europa.

Forum for the Future of Democracy

In juni nam Roeland Böcker als waarnemer namens het Stuurcomité Mensenrechten deel aan het derde *Forum for the Future of Democracy* in Stockholm/Sigtuna met als thema "*Power and empowerment; the interdependence of democracy and human rights*". Het Forum is een van de resultaten van de Derde Top van de Raad van Europa, die immers de focus van de

organisatie sterker dan voorheen richtte op mensenrechten, democratie en rechtsstaat. Aangezien de mensenrechten in goede handen worden geacht bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, werd de noodzaak gevoeld ook de beide andere pijlers meer gewicht te geven. Het Forum stelde met name onderwerpen als lokale en regionale democratie, e-democratie en burgerparticipatie aan de orde. Mede dankzij de commissaris mensenrechten van de Raad van Europa ging veel aandacht uit, ook in de slotverklaring van het Forum, naar het belang van nationale actieplannen voor mensenrechten.

28^e Conferentie van Europese Ministers van Justitie

In oktober vond in Lanzarote (Spanje) de 28^e conferentie van Europese Ministers van Justitie plaats. Nederland werd door beide bewindslieden van Justitie vertegenwoordigd. Het thema van de conferentie was “*Emerging issues of access to justice for vulnerable groups, in particular migrants and asylum seekers and children, including children perpetrators of crime*”. Voor het eerst was ook het Stuurcomité Mensenrechten vertegenwoordigd bij deze conferentie. Dit hing samen met de integratie binnen de Raad van Europa van twee voormalige directoraten-generaal in één directoraat-generaal mensenrechten en juridische aangelegenheden. Roeland Böcker presenteerde tijdens de conferentie het werk van het Stuurcomité, in het bijzonder de lopende werkzaamheden aan richtlijnen inzake mensenrechtenbescherming in versnelde asielprocedures.

Buitenlandse missies, kennisoverdracht en publicaties

Europese mensenrechtenarchitectuur

In november sprak Roeland Böcker tijdens het symposium “*The human rights architecture of Europe*”, over de toekomst van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Aan het symposium, dat was georganiseerd ter gelegenheid van het twintigjarig bestaan van het Noorse Centrum voor Mensenrechten in Oslo, namen alle nationale mensenrechteninstituten uit de vijf Noordse landen deel, alsmede organisaties en wetenschappers uit diverse andere landen.

Kennisoverdracht

In februari gaf Jolien Schukking gastcollege aan de Leidse Universiteit over procederen bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens; in september deed Roeland Böcker dat aan het *Utrecht Law College* over het onderwerp Nederland in internationale mensenrechtenprocedures. Laatstgenoemde verzorgde in december in Baku (Azerbeidjan) op uitnodiging van de Raad van Europa een seminar over de rol van de Agent in Hofprocedures, ten behoeve van de Azerbeidjaanse Agent en diens staf, andere betrokken ambtenaren, de rechterlijke macht en het openbaar ministerie.

“An International Day in Court”

Aparte vermelding verdient hier de deelname in november aan de *International Moot Court* onder bovenstaande titel, een regelmatig terugkerend initiatief van de Raad voor de Rechtspraak, de Haagse rechtbank en balie en de gemeente Den Haag, gehouden in het Paleis van Justitie in Den Haag. Voor het eerst werd deze serie presentaties van nationale rechtszaken uit tien verschillende landen afgesloten met een “hoorzitting” van het “Europees Hof voor de Rechten van de Mens” in een Nederlandse zaak, betreffende een journalist die was veroordeeld wegens smaad als gevolg van een publicatie waarin hij een onbetamelijke relatie tussen een rechter en een crimineel had gesuggereerd. In zijn strafzaak had hij zich bovendien misdragen, waarna hij bij verstek was veroordeeld. Hij klaagde bij het Hof over schending van de vrijheid van meningsuiting en van het recht op een eerlijk proces. Zoals het hoort in een fake-zaak kregen beide partijen van het Hof iets van hun gading. De diverse rollen werden gespeeld door *Egbert Myjer, Rick Lawson, Janneke Bockwinkel, Jolien Schukking, Liselot Egmond* en *Roeland Böcker*. De belangstelling voor de hoorzitting was overweldigend. De grote zaal van het Haags gerechtshof bleek te klein en in de hal moest een groot tv-schermbank uitkomst bieden.

Publicaties

Verdrag en Facultatief Protocol inzake de rechten van mensen met (functie)beperkingen: mijlpaal in ontwikkeling VN-mensenrechten, in NJCM-Bulletin, jrg. 32 (2007), blz. 116 e.v. (met *Marianne Kroes*).

BIJLAGE I

Uitspraken en beslissingen van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in zaken tegen Nederland in het jaar 2007

Hieronder treft u samenvattingen aan, gerangschikt naar datum, van alle uitspraken (*judgments*) van het Hof in zaken tegen Nederland uit het jaar 2007, alsmede een opsomming van zaken ten Nederland waarin het Hof gemotiveerde beslissingen (*decisions*) tot niet-ontvankelijkheid of schrapping van de rol nam. Alle genoemde uitspraken en beslissingen zijn te vinden op de *website* van het Hof, www.echr.coe.int. Voor zover van toepassing wordt in voetnoten verwezen naar de vindplaatsen in de Nederlandse juridische pers⁵.

Uitspraken (judgments)

SALAH SHEEKH, 11 januari 2007, klacht nr. 1948/04⁶

Klager behoort tot de Ashraf, een minderheidsgroepering in Somalië. In het dorp waar hij woonde werden hij en zijn familie geregeld lastiggevallen, bedreigd, beroofd en mishandeld door gewapende militieleden van de in het dorp heersende Abgal-clan. Klagers vader en broer werden vermoord, zijn zuster verkracht. De drie andere Ashraf-families woonachtig in het dorp viel een vergelijkbare behandeling ten deel. In 2003 vluchtte klager naar Nederland, waar hij asiel aanvraagde. Zijn asielaanvraag werd afgewezen omdat niet voldoende bewezen werd geacht dat hij bij terugkeer naar Somalië persoonlijk te vrezen had voor behandeling in strijd met artikel 3 EVRM (verbod van foltering en onmenselijke en vernederende behandeling en bestraffing). In 2006 verkreeg klager een verblijfsvergunning asiel voor bepaalde tijd op basis van het categoriaal beschermingsbeleid met betrekking tot asielzoekers afkomstig uit bepaalde delen van Somalië.

Klager stelt dat zijn uitzetting naar Somalië in strijd is met artikel 3 EVRM. Volgens de Regering diende de klacht niet-ontvankelijk verklaard te worden omdat klager inmiddels een verblijfsvergunning voor bepaalde tijd had. Het Hof is echter van oordeel dat deze vergunning afhankelijk is van zijn uitspraak in deze zaak en klager daarom geen garantie biedt tegen uitzetting naar Somalië. De kwestie was derhalve nog niet opgelost. De Regering stelde voorts dat klager niet de nationale rechtsmiddelen had uitgeput. Hij had tegen de ongegrondverklaring door de rechtbank van het beroep tegen de afwijzing van zijn asielaanvraag geen hoger beroep ingesteld bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Het Hof overweegt daaromtrent dat, gezien de jurisprudentie van de Afdeling bestuursrechtspraak, een eventueel hoger beroep voor klager geen kans van slagen zou hebben, aangezien hij niet had gesteld dat het risico bij terugkeer naar Somalië hem persoonlijk betrof, maar voor alle leden van zijn groepering gelijkelijk gold. Het Hof acht de klacht derhalve ontvankelijk.

⁵ EHRC = *European Human Rights Cases*; JV = *Jurisprudentie Vreemdelingenzaken*; NJ = *Nederlandse Jurisprudentie*; NAV = *Nieuwsbrief Asiel- en Vreemdelingenrecht*; NJB = *Nederlands Juristenblad*; NJCM = *Bulletin van het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten*; RvdW = *Rechtspraak van de Week*; JB = *Jurisprudentie Bestuursrecht*; JOL = *Jurisprudentie Online*.

⁶ Speciale aflevering NJB jaargang 82 (2007), afl. 7, pp. 379-395, NJB jaargang 82 (2007), afl. 11, pp. 655-656, AB 2007/67, met noot Vermeulen, NAV 2007, pp. 92-105, JB 2007/52, pp. 291-305, NJCM jaargang 32 (2007), afl. 2, pp. 111-113 en 179-194 met noot Terlouw, JV 2007/30, pp. 289-323, *Ars Aequi* 2007, katern 103, pp. 5809-5810, EHRC 2007/36, *Ars Aequi* 2008/01, pp. 53-66.

Het Hof overweegt dat het zijn oordeel over de gronden van de klacht niet alleen op informatie afkomstig van de Regering dient te baseren, maar ook op informatie van andere objectieve en betrouwbare bronnen. Het Hof stelt vervolgens dat staten de mogelijkheid voor vreemdelingen in hun land van herkomst een veilig heenkomen te vinden mogen meewegen in besluiten tot uitzetting. Betrokkenen moeten echter wel naar de veilig geachte gebieden kunnen reizen, daar toegelaten kunnen worden en de mogelijkheid hebben zich daar te vestigen. Als deze drie voorwaarden niet aanwezig zijn, kan uitzetting een schending van artikel 3 EVRM opleveren. Dit is met name het geval als een uitgezette persoon vervolgens in een deel van het land van herkomst belandt waar hij of zij een reëel risico loopt onderworpen te worden aan foltering of onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing. Het Hof oordeelt dat, gezien de op familie- en clanbanden gefundeerde Somalische samenleving, het hoogst onwaarschijnlijk is dat klager een heenkomen kan vinden in één van de veilig geachte gebieden, nu hij daar geen familie- of clanbanden heeft. Hij zou daar kunnen belanden in een situatie vergelijkbaar met de situatie die hij juist ontvlucht is. Bovendien verzetten de plaatselijke autoriteiten zich tegen het opnemen van vluchtelingen uit andere delen van Somalië. Ook accepteren zij niet het EU-reisdocument dat klager van de Nederlandse autoriteiten zou verkrijgen om door Somalië te kunnen reizen. Het is daarom waarschijnlijk dat klager in andere delen van Somalië zou belanden, alwaar hij, als lid van een minderheid, het gevaar loopt onderworpen te worden aan foltering of onmenselijke behandeling. Het Hof merkt op dat schendingen van mensenrechten van personen die tot een minderheid behoren in Somalië stelselmatig en zeker niet ongevoerd zijn. Klager is in het verleden reeds slachtoffer geworden van handelingen die als onmenselijk aangemerkt kunnen worden. Het Hof is er niet van overtuigd dat de omstandigheden in Somalië zodanig verbeterd zijn dat klager niet het gevaar loopt weer in eenzelfde situatie terecht te komen. Klager is gelet op de algemene situatie van minderheden in Somalië ook niet verplicht nadere specificaties te geven die aantonen dat hij persoonlijk gevaar loopt.

De klacht dat de Staat artikel 13 EVRM geschonden zouden hebben omdat het verzoek niet uitgezet te worden hangende de procedure niet gehonoreerd werd, werd door het Hof verworpen. Artikel 13 EVRM vereist immers niet dat het inzetten van een rechtsmiddel ook daadwerkelijk succes moet hebben.

De Regering verzocht het Hof om voorlegging van de klacht aan de Grote Kamer⁷, welk verzoek echter op 23 mei 2007 ongemotiveerd werd afgewezen.

Naar aanleiding van deze uitspraak⁸ zal de toets aan artikel 3 van het EVRM zodanig worden aangepast dat bij de beoordeling van het individualiseerbare risico de algehele situatie in een land, met inbegrip van de generieke omstandigheden, wordt betrokken. Voorts zal bij de beoordeling van asielzaken, explicieter dan voorheen het geval was, ook andere informatie dan ambtsberichten van de Minister van Buitenlandse Zaken worden betrokken.⁹

⁷ Kamerstukken II 29 344, nr. 62.

⁸ Zie over deze zaak ook de antwoorden van 21 februari 2007 van de Minister van Justitie, mede namens de Minister van Buitenlandse Zaken, op vragen van de Tweede Kamerleden Schippers en Ten Broeke (ingezonden 18 januari 2007; no. 2060705650).

⁹ Zie de brief van de Staatssecretaris van Justitie, mede namens de Minister van Justitie en de Minister van Buitenlandse Zaken, van 22 juni 2007, TK 2006-2007, 29344 en 30800 VI, nr. 64. Zie voorts de antwoorden van de Minister van Justitie en de Staatssecretaris van Justitie op 5 december 2007 op vragen en opmerkingen van enkele fracties binnen de vaste commissie voor Justitie naar aanleiding van voornoemde brief, TK 2007-2008, 29344, nr. 65.

GEERINGS, 1 maart 2007, klacht nr. 30810/03¹⁰

Klager was door de rechtbank 's-Hertogenbosch veroordeeld voor het plegen van een aantal diefstallen en deelname aan een criminele organisatie. In hoger beroep sprak het gerechtshof 's-Hertogenbosch hem vrij van het merendeel van de diefstallen en veroordeelde hem voor de diefstal van twee vrachtwagencombinaties en heling van een kledingstuk en een videocamera. Voorts legde het gerechtshof klager een maatregel tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel op ten bedrage van f 147.493 (ongeveer € 66.930). Deze confiscatiemaatregel omvatte alle feiten waarvoor klager door de rechtbank was veroordeeld, ook die feiten waarvan hij door het gerechtshof was vrijgesproken. Volgens het gerechtshof waren er sterke aanwijzingen dat hij soortgelijke misdrijven begaan had. De Hoge Raad verwierp klagers beroep tegen de uitspraak van het gerechtshof. Klager kwam vervolgens met de autoriteiten overeen om € 10.000 direct te betalen en het overige deel van het bedrag in maandelijkse termijnen van € 150 af te lossen.

Klager stelt dat de maatregel tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel een schending vormt van artikel 6, tweede lid, van het EVRM (vermoeden van onschuld). Het Hof overweegt dat de maatregel tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel is gebaseerd op het principe dat er een misdrijf is waaruit voordeel verkregen is. Nu niet vastgesteld is dat klager bepaalde misdrijven gepleegd heeft, noch dat hij voordeel heeft behaald uit deze misdrijven, en nu hij zelfs van de bedoelde misdrijven is vrijgesproken, kan de opgelegde maatregel volgens het Hof alleen gebaseerd zijn op de veronderstelling dat klager schuldig is. Dat het gerechtshof lijkt vast te stellen dat klager toch schuldig is aan de misdrijven waarvan hij is vrijgesproken, is een schending van artikel 6 lid 2 EVRM.

Het Hof houdt oplegging van een billijke genoegdoening aan, rekening houdend met de mogelijkheid van een schikking tussen de Regering en klager.

Naar aanleiding van deze uitspraak is op 26 september 2007 door het College van procureurs-generaal een richtsnoer voor de ontnemingspraktijk vastgesteld, waarin onder meer is vastgelegd dat geen voordeel kan worden ontnomen indien het gaat om feiten waarvan is vrijgesproken, behalve indien vaststaat dat betrokkene daadwerkelijk voordeel heeft genoten uit die feiten¹¹.

SALAH, 8 maart 2007, klacht nr. 8196/02 (billijke genoegdoening)

Op 6 juli 2006 deed het Hof uitspraak in de gevoegde zaken *Salah, Sylla en Baybaşin*¹². Het Hof oordeelde dat de routinematige wekelijkse onderzoeken aan en in het lichaam van verzoekers gedurende hun verblijf in de Extra Beveiligde Inrichting (hierna: EBI) te Vught in strijd waren met artikel 3 EVRM (verbod van foltering en onmenselijke en vernederende behandeling en bestraffing). Het Hof kon op genoemde datum de door klager Salah onder artikel 41 EVRM ingestelde vordering ter vergoeding van immateriële schade en proceskosten niet behandelen. Bij de rechtbank Den Haag was namelijk nog een door klager ingestelde schadevergoedingsprocedure aanhangig. Daarnaast had klager de gemaakte proceskosten niet voldoende gespecificeerd en had hij niet aangegeven of hij van de overheid een financiële

¹⁰ NJCM jaargang 32 (2007), afl. 2, pp. 850-855, met noot Schalken, EHRC 2007/61, pp. 574-577, Delikt&Delinkwent 2007/6, NJB jaargang 82 (2007), afl. 22, pp. 1370-1371, JOL 2007 /389 (Hoge Raad Strafkamer).

¹¹ Zie over deze zaak ook de antwoorden van 26 april 2007 van de Minister van Justitie op vragen van Tweede Kamerlid Wolfsen (ingezonden 21 maart 2007; nr. 2060710080).

¹² Zie ook de EHRM-rapportage over het jaar 2006, Kamerstukken II, 2006-2007, 30 481, 2.

bijdrage had ontvangen voor rechtsbijstand. Het Hof had zijn oordeel over klagers vorderingen daarom opgeschort en klager en de Regering gevraagd hun visie over de vorderingen op schrift te stellen. Daarnaast had het Hof gevraagd ingelicht te worden indien de partijen onderling tot overeenstemming zouden komen.

Klager en de Regering kwamen tot een schikking nog voordat de rechtbank Den Haag uitspraak had gedaan in de schadevergoedingsprocedure. Deze schikking hield in dat de Regering klager een bedrag van € 2.500 netto uitkeerde en dat klager afzag van nationaal- en internationaalrechtelijke procedures gerelateerd aan de feiten die de grondslag vormden voor zijn klacht bij het Hof. Naar het oordeel van het Hof is deze schikking billijk en geeft zij blijk van respect voor de mensenrechten. Derhalve wordt de zaak van de rol geschrapt.

KONSTATINOV, 26 april 2007, klacht nr. 16351/03¹³

Klaagster heeft de Servische nationaliteit en is woonachtig in Nederland. In 1991 is ze getrouwd met de heer G. Zijn nationaliteit is onbekend, maar hij is in het bezit van een Nederlandse verblijfsvergunning. G. en klaagster hebben samen een zoon, geboren in 1989, die eveneens in het bezit is van een verblijfsvergunning. In 1991 diende klaagster een verzoek in voor het verkrijgen van een verblijfsvergunning. Klaagster is een aantal malen veroordeeld wegens diefstal en beroving. In november 1998 werd zij tot ongewenst vreemdeling verklaard.

Klaagster stelt dat haar uitzetting een schending van artikel 8 EVRM (recht op gezinsleven) oplevert. Het Hof merkt op dat in kwesties die binnen de reikwijdte van artikel 8 EVRM vallen een redelijk evenwicht dient te worden gevonden tussen de belangen van het individu enerzijds en het algemeen belang anderzijds. De Staat geniet bij deze belangenafweging een zekere beoordelingsruimte. Wel dient de Staat bepaalde factoren mee te wegen in zijn overwegingen om familieleden van personen verblijvend op zijn grondgebied toe te laten of niet. Het Hof overweegt dat klaagster nooit enige Nederlandse verblijfsvergunning heeft gehad. De familiebanden met haar echtgenoot en zoon zijn voorts ontstaan in een periode waarin het voor betrokkenen duidelijk was dat de verblijfsstatus van klaagster onzeker was en onzeker zou blijven totdat G. aan het wettelijk vereiste minimuminkomen zou voldoen. Het vereiste van een minimuminkomen wordt door het Hof niet als onredelijk beschouwd. Het Hof merkt verder op dat klaagster meerdere malen veroordeeld is wegens het plegen van misdrijven. Ook stelt het Hof dat de zoon van klaagster op korte termijn meerderjarig zal worden en dat relaties tussen volwassen familieleden niet noodzakelijkerwijs bescherming genieten van artikel 8 EVRM. Dat de zoon aan astma lijdt is niet van doorslaggevende betekenis. Het Hof stelt verder dat klaagster niet bewezen heeft dat zij staatloos is. Ze heeft evenmin bewezen dat haar echtgenoot de toegang tot Servië ontzegd zou worden omdat hij staatloos is. Ten slotte impliceert het feit dat klaagster tot ongewenst vreemdeling is verklaard niet dat zij permanent uitgesloten wordt van Nederlands grondgebied. Het Hof oordeelt dat gelet op de voorgaande overwegingen niet gezegd kan worden dat de Nederlandse autoriteiten geen redelijk evenwicht gevonden hebben tussen het recht van klaagster op gezinsleven en de algemene belangen van de Staat bij het beperken van immigratie en publieke uitgaven, het voorkomen van criminaliteit en het handhaven van de orde. Het Hof oordeelt unaniem dat er geen schending van artikel 8 EVRM heeft plaatsgevonden.

SYLLA, 26 april 2007, klacht nr. 14683/03 (billijke genoegdoening)

¹³ NJB jaargang 82 (2007), afl. 26, pp. 1627-1628.

De voorgeschiedenis van deze zaak is hierboven bij de zaak *Salah* reeds vermeld. Klager had op grond van artikel 41 EVRM een vordering ter vergoeding van immateriële schade en proceskosten ingediend. Omdat destijds op nationaal niveau nog niet was beslist op klagers verzoek zich te voegen in een civiele zaak aangespannen door een andere ex-gedetineerde van de EBI, had het Hof zich op het standpunt gesteld dat het nog niet kon oordelen over de vordering. Ook over de vergoeding van proceskosten had het Hof nog geen uitspraak kunnen doen, nu klager niet precies had aangegeven welke kosten hij gemaakt had en of hij van overheidswege een bijdrage had gekregen in de kosten van rechtsbijstand. Om deze redenen had het Hof zijn oordeel over klagers vorderingen opgeschort en de Regering verzocht haar opmerkingen over de vorderingen kenbaar te maken. Tevens werd beide partijen gevraagd het Hof op de hoogte te stellen indien onderlinge overeenstemming zou worden bereikt over de vorderingen.

De rechtbank Den Haag verwierp het verzoek van klager om zich te voegen in de civiele zaak van de andere ex-gedetineerde van de EBI. Klager en de Regering kwamen evenmin tot onderlinge overeenstemming over de vorderingen. Het Hof bepaalt daarop de hoogte van de vergoeding voor geleden immateriële schade op een bedrag van € 1.000 netto. Het Hof stelt dit bedrag vast op basis van de lengte van klagers detentie in de EBI, die ongeveer acht maanden bedroeg. Omdat klager een bijdrage in de kosten van rechtsbijstand had genoten, oordeelt het Hof dat hij geen recht heeft op vergoeding van de proceskosten. De zaak wordt van de rol geschrapt.

RAMSAHAI, 15 mei 2007 (Grote Kamer), klacht nr. 52391/99¹⁴

Klagers zijn familieleden van Moravia Ramsahai, die in 1998 door de politie werd aangehouden op verdenking van diefstal. In een poging zich tegen zijn aanhouding te verzetten, richtte Ramsahai zijn pistool op een politieagent. In reactie hierop vuurde de agent een dodelijk schot af op Ramsahai. Naar aanleiding van het incident werd een strafrechtelijk onderzoek ingesteld, op basis waarvan de officier van justitie oordeelde dat de agent had gehandeld uit zelfverdediging. Hij werd daarom niet strafrechtelijk vervolgd. Klagers dienden tegen dit besluit een schriftelijk beklag in bij het gerechtshof Amsterdam. Het gerechtshof bevestigde echter het oordeel van de officier van justitie.

Op 10 november 2005 oordeelde de gewone Kamer van het Hof dat het neerschieten van Ramsahai niet strijdig was met de materiële vereisten van artikel 2 EVRM (recht op leven)¹⁵. Het onderzoek naar het incident achtte de Kamer echter niet conform de eisen die artikel 2 EVRM stelt. De Regering verzocht om voorlegging van de klacht aan de Grote Kamer van het Hof. Dit verzoek werd ingewilligd.

De Grote Kamer bevestigt het oordeel van de Kamer dat het neerschieten van Ramsahai geen schending is van de materiële vereisten van artikel 2 EVRM. De Grote Kamer verklaart dat het gebruik van dodelijk geweld niet verder ging dan absoluut noodzakelijk om Ramsahai te kunnen arresteren en om de levens van de betrokken agenten te beschermen. Het onderzoek naar het incident voldoet volgens de Grote Kamer echter niet aan de eisen van artikel 2 EVRM. Het onderzoek vertoont allereerst tekortkomingen in technisch opzicht (zoals het nalaten van een onderzoek naar de aanwezigheid van kruitresten op de handen van de betrokken agenten, het afzien van het maken van een reconstructie van de gebeurtenissen, en

¹⁴ NJB jaargang 82 (2007), afl. 27, pp. 1678-1679, AB 2007/77 met noot van T. Barkhuysen en M.L. van Emmerik, NJCM jaargang 32 (2007), afl. 8, pp. 1179-1195, met noot van J. Naeyé, EHRC 2007/83, pp. 780-799, NJ 2007/618.

¹⁵ Zie ook de EHRM-rapportage over het jaar 2005, Kamerstukken II 2005/06, 30 481, nr. 1.

de kennelijke afwezigheid van een onderzoek van wapens en munitie). Ook zijn de betrokken agenten na het incident niet gescheiden gehouden en zijn ze pas drie dagen later ondervraagd. Voorts is pas vijftieneneenhalf uur na het incident onderzoek ingesteld door de Rijksrecherche en zijn essentiële onderdelen van het onderzoek uitgevoerd door het politiekorps waartoe de betrokken agenten behoren. Hierdoor kan niet gesproken worden van een onafhankelijk onderzoek. De overige onderdelen van de klacht worden afgewezen.

De Grote Kamer kent klagers een schadevergoeding toe ten bedrage van € 20.000 wegens immateriële schade, alsmede een bedrag van € 7.299 wegens proceskosten.

Reeds naar aanleiding van de uitspraak van de gewone Kamer werd in juli 2006 door het College van procureurs-generaal een Aanwijzing Handelwijze bij geweldsaanwending door (politie)ambtenaar uitgevaardigd¹⁶. Daarin is vastgelegd dat de Rijksrecherche zo snel mogelijk wordt geïnformeerd indien sprake is van geweldsaanwending door een politieambtenaar. De desbetreffende piketambtenaar van de Rijksrecherche komt vervolgens zo snel mogelijk naar de plaats van het voorval. Logischerwijze zal het lokale politiekorps veelal echter sneller ter plekke kunnen zijn dan de Rijksrecherche. De Rijksrecherche zal immers doorgaans een grotere afstand moeten afleggen om bij de plaats van het delict te kunnen komen dan het lokale korps. Met het oog daarop worden bepaalde noodzakelijke handelingen ter bevestiging door het lokale korps uitgevoerd. Hierbij kan gedacht worden aan het verzamelen van getuigen en het veiligstellen van sporen. Deze handelingen worden in alle gevallen overgenomen door de Rijksrecherche en, waar mogelijk en zinvol, door de Rijksrecherche overgedaan. Tevens is het piketsysteem van de Rijksrecherche aangescherpt.

BAYBASIN, 7 juni 2007, klacht nr. 13600/02¹⁷ (billijke genoegdoening)

De voorgeschiedenis van deze zaak is hierboven bij de zaak *Salah* reeds vermeld. Klager had onder artikel 41 EVRM vergoeding gevorderd van immateriële schade en proceskosten. Het Hof was tot het oordeel gekomen dat de vordering wegens immateriële schade nog niet beoordeeld kon worden omdat er nog een nationale schadevergoedingsprocedure liep. Ook over vergoeding van proceskosten kon het Hof nog niet oordelen, omdat klager deze kosten niet had gespecificeerd en ook niet had aangegeven of hij van de overheid een bijdrage had ontvangen in de kosten van rechtsbijstand. Daarom had het Hof zijn oordeel over klagers vorderingen opgeschort en de Regering gevraagd haar opmerkingen over de vorderingen in te dienen. Ook werden beide partijen verzocht het Hof te informeren over eventuele onderlinge overeenstemming.

Klager en de Regering kwamen niet tot overeenstemming. De vorderingen kwamen daarom weer bij het Hof terecht. Voor wat betreft de vordering wegens immateriële schade stelt het Hof dat klager immateriële schade had geleden ten gevolge van de visitaties waaraan hij onderworpen was in de EBI. Het Hof wijst echter op het feit dat de nationale schadevergoedingsprocedure nog steeds aanhangig is. Omdat klager een reële kans maakt via deze weg een schadevergoeding te verkrijgen, acht het Hof het niet noodzakelijk klagers vordering nog verder te behandelen. Voorts is het Hof van mening dat de proceskosten niet voor vergoeding in aanmerking komen, nu klager van overheidswege een bijdrage heeft ontvangen in de kosten van rechtsbijstand. Het Hof schrapte de zaak van de rol, met de aantekening dat de zaak afhankelijk van de omstandigheden weer in behandeling kan worden genomen.

¹⁶ Staatscourant 2006, no 143.

¹⁷ NJCM jaargang 32 (2007), afl. 7, p. 1049.

VAN VONDEL, 25 oktober 2007, klacht nr. 38258/03¹⁸

Klager was tot 1994 werkzaam bij de Kennemerland Regionale Criminele Inlichtingendienst (RCID). In 1994 werd een parlementaire enquête ingesteld naar de werkwijze van het Interregionaal Recherche Team. In het verlengde hiervan volgde in 1995 een feitenonderzoek door de Rijksrecherche naar de werkzaamheden van de Kennemerland RCID, in het bijzonder naar het gebruik van speciale opsporingstechnieken door de dienst. In 1996 bracht de Rijksrecherche rapport uit. Dit rapport besteedde bijzondere aandacht aan de contacten tussen klager en de heer R., een Belgische fruitsapfabrikant die door klager werd gevraagd een fruitsapfabriek op te zetten in Ecuador, waarschijnlijk met het doel om drugstransporten te onderzoeken. In 2002 werd klager veroordeeld wegens het plegen van meeneed tegenover de parlementaire enquêtecommissie en het trachten te intimideren van een (potentiële) getuige, namelijk R. Volgens klager was het bewijs tegen hem op onrechtmatige wijze verkregen middels opnamen van zijn telefoongesprekken met R.

Klager stelt dat artikel 8 EVRM (recht op privéleven) is geschonden. Volgens het Hof was het opnemen van klagers gesprekken met R. een inmenging van de autoriteiten in zijn recht op privéleven en/of op correspondentie. Hoewel R. de opnamen vrijwillig en voor persoonlijke doeleinden gemaakt had, was hem de benodigde apparatuur geleverd door de autoriteiten. Tevens hebben de autoriteiten R. tenminste één maal specifieke aanwijzingen gegeven over welke informatie hij van klager moest trachten te verkrijgen. Bovendien betwijfelt het Hof of R. zelf uiteindelijk zeggenschap had over het verloop van de operatie. Het Hof is daarom van mening dat de autoriteiten een essentiële bijdrage hadden geleverd aan de operatie. Het Hof oordeelt dat de inmenging in klagers recht op privé-leven en/of correspondentie geen wettelijke grondslag had. Voorts waren de opnamen gemaakt in het kader van onderzoek dat bedoeld was voor het vaststellen van feiten en niet ten behoeve van een strafrechtelijk onderzoek. Het gebruik door de Rijksrecherche van strafrechtelijke opsporingstechnieken, zoals het opnemen van telefoongesprekken, was om die reden onrechtmatig.

Vooralsnog wordt een wijziging van de geldende wetgeving niet nodig geacht, aangezien het (faciliteren van) af luisteren van telefoongesprekken in een feitenonderzoek door de Rijksrecherche geen praktijk is en er evenmin behoefte bestaat deze mogelijkheid in de toekomst wél wettelijk te verankeren. Teneinde te garanderen dat dergelijke incidenten zich in de toekomst niet meer zullen voordoen, zal een passage in de nieuwe druk van het Handboek bijzondere opsporingsbevoegdheden worden opgenomen, waarin de onderhavige uitspraak onder de aandacht wordt gebracht van praktijkbeoefenaren.

VOSKUIL, 22 november 2007, klacht nr. 64752/01¹⁹

Klager is journalist. Hij had in het dagblad *Sp!ts* een anonieme functionaris van het Amsterdamse politiekorps geciteerd die stelde dat de vondst van wapens in een flat deel uitmaakte van een vooropgezet plan. Op basis van deze vondst waren drie personen, onder wie Mink K., door de rechtbank Amsterdam veroordeeld wegens wapensmokkel. De drie waren tegen deze uitspraak in beroep gegaan bij het gerechtshof Amsterdam. Klager trad in deze beroepsprocedure op als getuige. Het gerechtshof verzocht klager de identiteit van zijn bron te onthullen, hetgeen hij weigerde. Daarop beval het gerechtshof klager te gijzelen. Na zeventien dagen werd hij vrijgelaten, waarna het proces werd voortgezet en afgerond.

¹⁸ EHRC 2007/145, pp. 1413-1417, RvdW 2008/93, pp. 56.

¹⁹ NJB jaargang 83 (2008), afl. 2, pp. 102-104, NJCM jaargang 33 (2008), afl. 1, pp. 75-89, met noot van G.A.I. Schuijt.

Klager stelt dat zijn gijzeling een schending was van artikel 10 EVRM (vrijheid van meningsuiting). Hij klaagde ook dat hij niet binnen 24 uur een kopie van het bevel tot detentie had gekregen, hetgeen volgens hem in strijd was met artikel 5, eerste lid, van het EVRM (recht op vrijheid). Het Hof overweegt dat journalisten alleen gedwongen kunnen worden hun bronnen te onthullen indien er sprake is van een hoger maatschappelijk belang. Het door het gerechtshof aangevoerde belang was het garanderen van een eerlijk proces voor de drie verdachten en het beschermen van de integriteit van de politie. Met betrekking tot het garanderen van een eerlijk proces oordeelt het Hof dat de informatie die klager kon geven blijkbaar niet van doorslaggevende waarde was voor het proces, nu het gerechtshof de zaak afdeed met informatie verkregen van andere getuigen. Wat betreft de bescherming van de integriteit van de politie stelt het Hof dat het niet kon bepalen of de berichtgeving van klager een kern van waarheid bevatte of niet. Het Hof is echter van mening dat het publiek in een democratische rechtsstaat het recht heeft geïnformeerd te worden over onrechtmatige methoden gehanteerd door de autoriteiten. De door het gerechtshof aangevoerde gronden om klager te dwingen de identiteit van zijn bron te onthullen wogen dus niet zwaarder dan klagers belang om deze geheim te houden. Daarom oordeelt het Hof dat klagers gijzeling niet voldeed aan het vereiste dat een beperking van de rechten vervat in artikel 10 EVRM noodzakelijk moet zijn in een democratische samenleving. Het Hof concludeert dan ook dat de Staat dat artikel heeft geschonden. Het Hof concludeert voorts dat klager niet binnen de wettelijk voorgeschreven 24 uur, maar pas drie dagen na het begin van zijn detentie een kopie van zijn bevel tot gevangenneming had gekregen. Dit was niet conform de wettelijke procedure (artikel 224 Wetboek van Strafvordering) en derhalve in strijd met artikel 5 lid 1 EVRM.

Het Hof kent klager geen proceskosten toe omdat deze werden bekostigd door de *Telegraaf Media Groep N.V.*, de eigenaar van het dagblad *Sp!ts*.

Naar aanleiding van deze uitspraak zal, in overleg met de Nederlandse Vereniging van Journalisten, een wettelijke regeling worden voorbereid. Hierin zal worden bepaald wie behoren tot de kring van personen die voor het beroep op bronbescherming in het belang van de persvrijheid in een democratische rechtsstaat in aanmerking komen, en zal een afwegingskader ten opzichte van het belang van de waarheidsvinding in strafzaken worden opgesteld.²⁰

EL MAJJAOUÏ EN STICHTING TOUBA MOSKEE, 20 december 2007 (Grote Kamer), klacht nr. 25525/03

De Stichting Touba Moskee had een verzoek ingediend voor een tewerkstellingsvergunning ten behoeve van El Majjaoui, die voor de Stichting als imam zou gaan werken. Dit verzoek werd afgewezen, omdat de Stichting bij de aanvraag niet had voldaan aan bepaalde vereisten. Klagers doorliepen vervolgens zonder succes de beschikbare nationale procedures. Hangende de procedure bij het Hof is na een hernieuwd verzoek van de Stichting alsnog een tijdelijke tewerkstellingsvergunning toegekend.

Klagers stellen bij het Hof dat de weigering van de tewerkstellingsvergunning een schending is van artikel 9 EVRM (vrijheid van godsdienst) en artikel 18 EVRM (inperking van de toepassing van beperkingen op rechten). Omdat de gewone Kamer afstand heeft gedaan van rechtsmacht, wordt de zaak behandeld door de Grote Kamer. Deze overweegt dat het enkele feit dat de Stichting aan bepaalde vereisten moest voldoen om voor El Majjaoui een tewerkstellingsvergunning te bemachtigen in beginsel niet strijdig is met artikel 9 EVRM.

²⁰ Brief van de Minister van Justitie, 27 november 2007, Kamerstukken II 2007/08, 31 200 VI, nr. 92.

Deze bepaling omvat volgens de Grote Kamer namelijk niet het recht voor buitenlanders om een tewerkstellingsvergunning te verkrijgen. Dit is niet anders in gevallen waarin om een vergunning wordt verzocht voor het verrichten van werk voor een religieuze instelling. Vervolgens wijst de Grote Kamer erop dat El Majaoui inmiddels een tijdelijke tewerkstellingsvergunning heeft verkregen. Derhalve wordt hij niet langer gehinderd in het uitoefenen van zijn functie als imam. Evenmin is het voor de Stichting nog langer verboden om El Majaoui te laten werken. Daarom zijn naar het oordeel van de Grote Kamer de mensenrechtelijke problemen die volgens klagers in deze zaak waren gerezen op adequate wijze en in voldoende mate opgelost. Bovendien zijn er geen bijzondere mensenrechtelijke aspecten die maken dat de Grote Kamer de zaak nader zou moeten onderzoeken. Om die redenen oordeelt de Grote Kamer, met veertien stemmen tegen drie, dat de zaak van de rol geschrapt kan worden. De Grote Kamer kent klagers een proceskostenvergoeding toe ten bedrage van € 5000. Een en ander wijst erop dat de Grote Kamer de vraag naar de compatibiliteit van de van toepassing zijnde Nederlandse regelgeving met het EVRM legitiem acht en geen eindoordeel heeft gegeven.

De Nederlandse rechter Myjer en twee andere rechters betogen in een *dissenting opinion* dat een inhoudelijke behandeling van de klacht wenselijk was geweest. De uitspraak geeft naar hun mening geen antwoord op enkele belangrijke vragen die in deze zaak gerezen zijn onder artikel 9 EVRM.

Gemotiveerde beslissingen (decisions) tot niet-ontvankelijkheid en schrapping van de rol in zaken tegen Nederland²¹

Niet-ontvankelijk:

BAGHERI & MALIKI ²²	30164/06	15 mei 2007
KANZI ²³	28831/04	5 juli 2007
HENDRIKS ²⁴	43701/04	5 juli 2007
EMAN & SEVINGER ²⁵	17173/07-17180/07	6 september 2007
MERIE ²⁶	664/05	20 september 2007
BAH	22842/04	20 september 2007

Geschrapt van de rol:

CHEN	37075/06	15 mei 2007
SHARIF	44879/06	6 september 2007
ROJAS ARENAS	1989/07	6 september 2007
SOURI	44549/06	20 september 2007
QUINONEZ HURTADO	6187/07	20 september 2007
YANG	30303/06	27 september 2007

²¹ Uit het veel omvangrijkere aantal ontvankelijkheidsbeslissingen en beslissingen tot schrapping van de rol in zaken tegen Nederland betreft het hier uitsluitend beslissingen die zijn gemotiveerd door een Kamer van het Hof.

²² EHRC 2007/112, p. 1116.

²³ RvdW 2007/41, NJ 2007/632.

²⁴ EHRC 2007/126 pp. 1241-1244, RvdW 2007/41, NJ 2007/633.

²⁵ EHRC 2007/148, pp. 1437-1442, met noot van W. van der Woude.

²⁶ NJB jaargang 83 (2008), afl. 4, pp. 226-227.

RAHIMDOUST
PISHEHWARI

18048/06
67535/01

8 november 2007
29 november 2007

BIJLAGE II

Zaken, aanhangig bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, die op 31 december 2007 aan de Regering ter kennis waren gebracht

<i>Zaaknaam</i>	<i>zaaknummer</i>	<i>artikel EVRM</i>
A.	4900/06	art. 3 (Libië)
A.A.	20786/04	art. 3 (Somalië)
A.A.	652/05	art. 3 (Somalië)
A.A.Q.	42331/05	artt. 2, 3, 8 en 13 (Afghanistan)
A.I.	4028/04	art. 3 (Somalië)
A.M.	15204/04	art. 3 (Somalië)
A.M.	38940/06	artt. 3, 8 (Somalië)
A.S.	43482/04	art. 3 (Somalië)
A.Y.	2683/04	artt. 2, 3, 5 en 13 (Somalië en Kenia)
A.Y.	43339/04	art. 3 (Somalië)
Abdilahi Abudulwahidi	21741/07	artt. 8 en 14 en art. 1 van Prot. 12 (Somalië)
Asadi	8707/07	artt. 3 en 13 (Afghanistan)
B.S.	15243/04	art. 3 (Somalië)
Bahri-El Outmani	52904/07	art. 8 (Marokko)
Barry	38777/06	artt. 2, 3 en 13 (Sierra Leone)
Belewai	9258/07	art. 8 (Afghanistan)
Ciobanu	38546/04	art. 3 (Roemenië)
Dala	47880/07	artt. 3, 8 en 13 (Angola)
Deveci	33874/07	art. 8 (Turkije)
Dinic	7137/07	art. 8 (voormalig Joegoslavië)
Dusabe	52564/07	art. 3 (Rwanda)
E.O.	21258/03	art. 3 (Congo)
Enait	23307/05	artt. 5 en 6 (TBS-passanten)
G.	41583/04	artt. 3 en 8 (Rusland/staatloos)
Godonou	29754/04	art. 8 (Togo)
Gorbunov	23462/07	art. 3 (Kyrgizistan)
H.	10980/04	artt. 3 en 8 (Armenië)
H.	15195/04	artt. 2, 3, 13 en 14 (Somalië)
H.	12091/06	artt. 3 en 13 (Afghanistan)
H.	41236/05	art. 3 (Eritrea)
H. & O.	43725/04	art. 3 (Somalië)
H.A.	20218/04	art. 3 (Somalië)
Habi	16049/07	art. 8 (Marokko)
Heinse	34399/05	art. 5 (TBS-passanten)
Ibrahim Mohammed	1872/04	art. 8 (Somalië)
I.S.	6781/06	art. 3 (Somalië)
J.	7028/04	art. 3 (Somalië)
Joesoebov	44719/06	artt. 3, 8 en 13 (Azerbeidjan)
K.	10352/06	art. 8 (Sierra Leone)
(Mink) K.	42721/04	art. 2 (recht op leven)

K.M.	33188/05	art. 3 (Congo)
K.W.G.	18128/05	artt. 3 en 13 (Eritrea)
Küçüksahin	71526/01	art. 8 (Turkije)
Leter	21251/03	art. 8 (Suriname)
Matingou Loubelo	16677/06	art. 8 (Congo)
M.I.	31252/03	art. 3 en 13 (Iran)
N.M.	14029/04	art. 3 (Somalië)
Nelissen	6051/07	art. 5 (TBS-passant)
Ndikumana	4714/06	artt. 3 en 14 (opvang Dublinclaimant)
Nzapali	6107/07	artt. 3, 8 en 13 (Congo)
Olgun	1859/03	art. 8 (Turkije)
Ouwens	32602/04	art. 5 (Wet BOPZ)
Poppe	32271/04	art. 6 (onpartijdigheid rechter)
Q. & H.	25077/06	art. 3 (Afghanistan)
R.	25424/05	art. 3 (Algerije)
R.	39759/05	artt. 3 en 13 (Afghanistan)
R. e.a.	20693/05	artt. 3, 6 en 13 (Afghanistan)
Rad	22251/07	art. 8 (Afghanistan)
Rafat en Galoga	30693/05	artt. 2, 3, 6 en 13 (Afghanistan)
Rengifo Alvarez	14232/07	art. 3 (Colombia)
Rompa	9028/05	art. 5 (TBS-passanten)
Rushingwa	5956/07	art. 8 (Congo)
S.	39828/03	art. 3 (Oeganda)
S.	20816/05	artt. 2, 3, 5 en 13 (Iran)
S.	35723/06	artt. 3, 13 (Tunesië)
S.A.	36809/06	art. 3 (Somalië)
S.L. en Z.D.	44092/05	artt. 3 en 13 (Iran)
Saeedy	10473/07	art. 3 (Iran)
Said Botan	1869/04	art. 8 (Somalië)
Said en Karim	8437/04	art. 8 (Irak)
Sanoma Uitgevers B.V.	38224/03	art. 10 (vrijheid v. meningsuiting)
Schuitema	277/05	artt. 5 (vrijheidsbeneming) en 6
Shahi	22898/07	art. 3 (Nepal)
Souri	44549/06	art. 8 (Marokko)
W.	4142/04	art. 3 (Somalië)
Y.	38766/03	art. 3 (Syrië)
Y.N.	1734/04	artt. 2, 3, 5, 13 en 14 (Somalië)
Yang	1734/04	art. 8 (China)
Zhurauliou e.a.	54255/07	artt. 3 en 13 (Belarus)

BIJLAGE III

Uitspraken in zaken tegen Nederland die op 31 december 2007 geagendeerd waren door het Comité van Ministers in het kader van het toezicht op grond van Artikel 46 lid 2 EVRM

Zaken voorzien van een * zijn door de Regering volledig tenuitvoergelegd, maar moeten nog door middel van een resolutie door het Comité van Ministers worden afgesloten.

RUTTEN*	32605/96	24 juli 2001
SEN*	31465/96	21 december 2001
A.B.*	37328/97	29 januari 2002
VISSER*	26668/95	14 februari 2002
MEULENDIJKS*	34549/97	14 mei 2002
GÖCER*	51392/99	3 oktober 2002
VENEMA*	35731/97	17 december 2002
VAN DER VEN*	50901/99	4 februari 2003
LORSÉ E.A.*	52750/99	4 februari 2003
BEUMER*	48086/99	29 juli 2003
DOERGA	50210/99	27 april 2004
MORSINK	48865/99	11 mei 2004
BRAND	49902/99	11 mei 2004
LEBBINK*	45582/99	1 juni 2004
DEL LATTE*	44760/98	9 november 2004
MARPA ZEELAND B.V. e.a.*	46300/99	9 november 2004
NAKACH*	5379/02	30 juni 2005
SAID*	2345/02	5 juli 2005
MATHEW	24919/03	29 september 2005
VAN HOUTEN*	25149/03	29 september 2005
SCHENKEL*	62015/00	27 oktober 2005
BOCOS-CUESTA*	54789/00	10 november 2005
TUQUABO-TEKLE	60665/00	1 december 2005
SEZEN	50252/99	31 januari 2006
RODRIGUES DA SILVA & HOOBKAMER*	50435/99	31 januari 2006
SALAH*	8196/02	6 juli 2006
BAYBASIN*	13600/02	6 juli 2006
SYLLA*	14683/03	6 juli 2006
VERAART	10807/04	30 november 2006

Bijlage IV

Inzichten (views) van de VN-verdragscomités in zaken tegen Nederland in het jaar 2007

Hieronder treft u samenvattingen aan van de inzichten (*views*) van de VN-verdragscomités in zaken tegen Nederland. De volledige teksten van alle inzichten van de comités zijn te vinden op de website van de Verenigde Naties, www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf, met uitzondering van de inzichten van het Comité voor de uitbanning van discriminatie van vrouwen, die zijn vinden op www.un.org/womenwatch/daw/cedaw.

Inzichten van het Mensenrechtencomité

GANGADIN, 4 april 2007, zaak nr. 1451/2006

Deze zaak komt voort uit twee afzonderlijke geschillen tussen Gangadin en een zekere G. Klager stelt dat de rechter zijn verzoek om G. in deze geschillen strafrechtelijk te vervolgen ten onrechte heeft afgewezen en dat hij in één geschil vervolgens ten onrechte zelf strafrechtelijk is vervolgd en schuldig is bevonden. De geschillen betroffen een vermeende valse verklaring van G. betreffende de aan de auto van klager toegebrachte schade alsmede een geschil over een lening die klager aan G. zou hebben verstrekt. Klager stelt dat hij in strijd met de artikelen 14 en 26 van het Internationaal Verdrag inzake Burgerlijke en Politieke Rechten (hierna: IVBPR) geen eerlijk proces heeft gehad en dat sprake was van vooringenomenheid bij de politie.

Het Mensenrechtencomité overweegt dat klager niet aannemelijk heeft gemaakt dat de rechter zich, wat de vervolgingsvraag betreft, heeft laten leiden door andere dan redelijke en objectieve gronden. Het Comité oordeelt vervolgens dat klager zijn beroep op de artikelen 14 en 26 van het IVBPR onvoldoende aannemelijk heeft gemaakt en verklaart het beroep niet-ontvankelijk op grond van artikel 2 van het Optioneel Protocol bij het IVBPR.

BIJLAGE V

Zaken, aanhangig bij de VN-verdragscomités, die op 31 december 2007 aan de Regering ter kennis waren gebracht

Zaken aanhangig bij het Mensenrechtencomité

<i>Zaaknaam:</i>	<i>zaaknummer:</i>	<i>artikel IVBPR</i>
Lin Xi Xie & Ray Xie	1480/2006	artt. 2, 23
Chadzijan e.a.	1494/2006	artt. 7, 14, 17, 23 en 24
Vital Maria Fernandez	1513/2006	artt. 17 en 23
Xiao Hu Liu	1564/2007	artt. 17 en 24
Meng Qin Chen	1584/2007	art. 17
Zhi Yang Chen	1609/2007	artt. 7, 17 en 24

Zaken aanhangig bij het Comité voor de uitbanning van discriminatie van vrouwen

<i>Zaaknaam:</i>	<i>zaaknummer:</i>	<i>artikel CEDAW</i>
Haroetjoenian	09/2005	artt. 1, 2 en 3
Hu Li Ping	14/2007	art. 6
Zhen Zheng Zheng	15/2007	art. 6

